

De president a president

El 25 de desembre d'enguany el president Jordi Pujol inaugurarà el monument a Francesc Macià, el president que va reinstaurar la Generalitat. L'obra commemorativa ha despertat passions del més alt nivell al llarg de catorze anys.

Per fi el president Pujol tindrà un monument. Formalment serà d'en Macià, però el president té la convicció íntima que aquest monument, amb una peanya que es menja el bust, és obra seva. Serà una novetat, perquè en dotze anys de poder sobre Catalunya Jordi Pujol no ha sabut generar ni un sol projecte estètic que porti la seva signatura. Ha vist amb preocupació com al seu voltant polítics com Maragall feien seva la *grandeur* mitterrandista i promovien obres que emanen alè propi. Pujol, en canvi, entestat a crear un estil de política, es veu orfe d'obres que el representin per a la posteritat. L'única en què ha posat el coll és en la de Macià. Aquesta obsessió és la que ha concitat una increïble tirallonga de desvarieigs estètico-polítics.

El projecte Flama 634mm, que guanyà el concurs, agradava a Pujol encara que l'haguessin creat uns madrilenys. Jordi Bonet va ser el membre del jurat que el defensà. Bonet era llavors director general de Patrimoni i continua essent un convergent demòcrata-cristià, de fàcil connexió pujolista. L'un i l'altre es van deixar seduir per un projecte que, en boca dels seus autors, mostrava "la flama de la catalanitat, de l'espiritualitat", amb una "bellesa quasi metafísica" i "tecnologia d'avantguarda" —tres aspectes clau en la sempre difusa ideologia convergent. A més els tres arquitectes madrilenys van tenir la picardia de veure en els quatre raigs "les quatre barres que són al mateix temps arrel, tronc i branques", just la mateixa forma de l'anagrama

convergent. És lògic que Pujol pensés que aquell monument honoraria Macià... i de passada, a ell i el seu missatge.

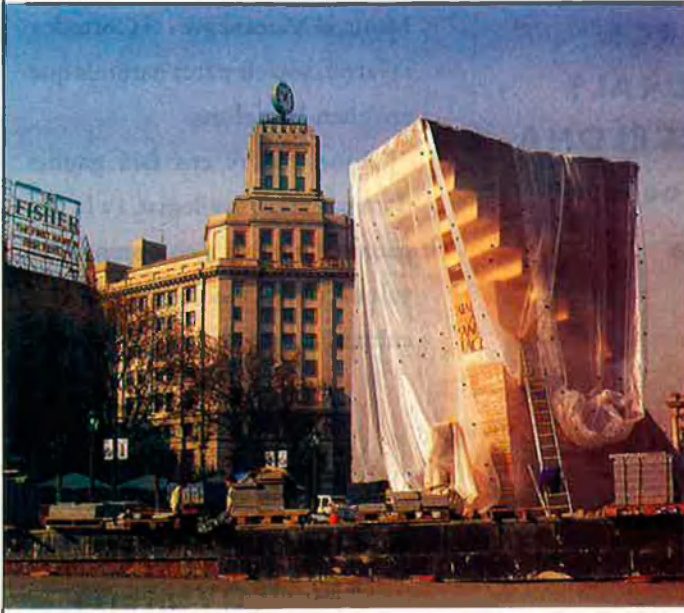
L'entusiasme de Pujol va ser palès el dia de la col·locació de la primera pedra. Féu un discurs en què destacà la simbologia dels raigs làser que comparava amb Catalunya "que no creix en ample, sinó amunt, com aquest monument". Aquell dia Pujol va deixar la seva llavor en aque-

lla primera pedra. La prova de la importància biològica d'aquest gest és la ferma reivindicació de la Generalitat, una mica *naïf*, de mantenir en tot aquest procés manicòmic que el monument, fos el que fos al final, s'erigís exactament sobre aquella primera pedra deixada per Pujol, com a constatació de la seva paternitat.

El poder socialista, acostumat a guanyar, per incompaixió del contrari, totes les batalles estètiques de Barcelo-

na, ha topat en aquest cas amb una inesperada resistència de l'aparell pujolista. Pujol sabia que no sols hi havia en joc un caprici seu personal, sinó molt especialment l'únic espai urbanístic important en què l'Ajuntament no havia penetrat: la plaça de Catalunya. Amb la paternitat sobre el monument a Macià a la plaça de Catalunya, Pujol se sentia més poderós: només tenia un símbol, però el tenia ben posat.

Monument a Macià.

CARMEN PUERTOLAS

L'estratègia socialista i il·lustrada per desfer-se del monument ha estat tardana i a la llarga insuficient. No n'hi ha hagut prou amb el reciclatge del projecte de reforma urbanística que Bohigas havia defensat al jurat originari, concretat ara en una magnífica idea de Pinón i Viaplana que convertia en saló la part baixa del passeig de Gràcia. Projecte que, de passada, deixava intacte el *no man's land* de la plaça de Catalunya. Però Pujol volia emotivitat i no estava disposat a deixar-se menjar el terreny. Va haver d'acceptar a contracor una solució pragmàtica per desbloquejar la situació: prescindiria de la Flama, però la plaça de Catalunya havia de continuar essent seva.

L'entrada de Joan Guitart a la conselleria havia ajudat a trobar noves solucions, però Guitart no tenia les mans prou lliures per negociar amb l'Ajuntament. Va provar una argüència molt intel·ligent per contrarestar la proposta socialista: aprofitant un viatge a Saint Tropez, a casa de l'Antoni Clavé, li va proposar que fes el monument que aniria a la plaça de Catalunya. La jugada era mestra: en Clavé estava encantat i l'Ajuntament

ho acceptaria de bon grat, si més no per respecte a l'obra i la personalitat del gran pintor. La parella d'arquitectes Garcés i Sòria va ser encarregada de la remodelació urbanística que l'escultura de Clavé reclamés. Era una solució bona, però efímera. Jordi Pujol en persona va desautoritzar el seu conseller i va imposar Subirachs per sobre de Clavé. Garcés i Sòria es van retirar i van ser substituïts per Pinón i Viaplana, que es veien així integrats al projecte final. Ja no hi havia temps, ni sembla que tampoc ganes, de tornar a dir que no i la decisió pujolista s'ha acabat imposant. Que Subirachs hagués declarat abans que el monument a Macià mai no havia d'anar a la plaça de Catalunya és una incongruència que no pot sorprendre ningú, i més venint de qui, en el seu temps, també pensava que la Sagrada Família no s'havia de tocar. Subirachs ha aportat a Pujol una flama mística similar, menys enlairada i en versió més pètria i abstracta. A aquestes alçades el President ja no fila prim. S'ha sortit amb la seva, encara que sigui uns metres més enllà d'on ell havia deixat la seva pedra germinal.

Jordi Balló

Episodis per a la història

El 18 de gener de 1977 el diari *Avui*, a petició dels lectors, obria una subscripció popular pro monument a Francesc Macià. Josep Tarradellas, president de la Generalitat a l'exili, l'encapçalava. Es recolliren més de cinc milions. Hi havia gran eufòria i tothom hi posava cullerada. Josep M. Subirachs manifestava a la revista *Canigó* núm. 485 que no era partidari de col·locar el monument a la plaça de Catalunya.

Pel gener de 1981 Oriol Bohigas, coordinador d'urbanisme de l'Ajuntament, proposava de convertir l'estàtua del Sant Jordi de Josep Llimona en el monument a Francesc Macià i situar-lo a l'avinguda de Pau Casals. La polèmica saltà a la palestra pública, sobretot a través de *l'Avui*. Aquest conflicte se superà convocant un concurs internacional.

A l'octubre de 1983 es feien públics els tres projectes elegits, d'un total de 170 de presentats. Les tres obres finalistes eren fidel reflex del jurat, format per l'escultor Eduardo Chillida, Oriol Bohigas, el responsable del Patrimoni Artístic de la Generalitat Jordi Bonet i altres. Els projectes guanyadors (que per votació popular se n'havia d'escollir un) foren: "Un + Tots", de dos arquitectes búlgars (era "la força de la pedra", seducció irrefrenable d'Eduardo Chillida); "Passejant", dels arquitectes Fernández i Gallego, ("un homenatge urbanístic", que sintonitzava del tot amb la idea de ciutat d'Oriol Bohigas) i "Flama 634 mm", de Beltrán-Casanueva-Vaqueiro, (els raigs làser formant les quatre barres, "la flama de l'espiritualitat" que captivava el convergent Jordi Bonet).

Pel novembre de 1983 es feia públic el resultat de la votació popular (hi participaren entre 20 i 30 mil cata-

lans). Guanyà el projecte "Flama". Els gestors municipals expressaren el seu disgust, perquè creien que aquest projecte era monumentalista i de falsa modernitat (raigs làser). Fins i tot s'explica que Bohigas, abans de saber el guanyador, va felicitar els autors de "Passejant" i en saber el resultat va tenir una gran decepció.

Per Nadal del 1983, commemorant els 50 anys de la mort de Macià, Jordi Pujol posava la primera pedra del monument, a la zona alta de la plaça de Catalunya. Pasqual Maragall no assistí a l'acte. Aquesta famosa "primera pedra" va portar cua.

A final del 1986 un cúmul de rumors apuntaven que la pedra ja no hi era, però Esteve Mach, director general de Patrimoni Artístic (successor de Bonet), ho desmentia en un article d'opinió.

Pel setembre del 1988 l'Ajuntament proposà de convertir el primer tram del Passeig de Gràcia (plaça Catalunya-Gran Via) en zona de viants: "El Saló Francesc Macià". Fou encarregat el projecte als arquitectes Viaplana-Pinón. El monument seria format per una escultura d'Arístides Maillol, un bust de Francesc Macià obra de Josep Clarà i els raigs làser.

Al llarg del 1989 es nomenà una comissió de tècnics de les dues administracions, que van fer un informe favorable per instal·lar el monument a la plaça de Catalunya. En contrapartida, el projecte "Flama" queia en l'oblit. A la tardor Joan Guitart, conseller de Cultura de la Generalitat, proposava a Antoni Clavé l'elaboració de l'obra. Però aquest intent quedà frustrat quan, al mes d'octubre, la Generalitat encarrega el projecte del monument a Josep M. Subirachs.

Montse Serra